

від старого і починає жити і думати по-новому, і тих, хто повільно включається у цей процес. І саме молодіжне середовище – це лабораторія, яка виробляє та апробує невідомі раніше цінності, відносини, моделі поведінки, культурні норми та зразки. На базі проведених досліджень соціологи відзначають соціальний песимізм, фрустрацію, що проявляється у невпевненості у майбутньому; глибокий ціннісно-моральний вакуум, що виник внаслідок втрати віри у колишні духовні цінності. Вчені вважають такі тенденції панівними у розвитку суспільної та індивідуальної свідомості в Україні. Цілі суспільства виробляються на основі цінностей і становлять моделі майбутнього стану.

В сучасній ситуації, що склалася в українському суспільстві цінності виступають вищими принципами, які забезпечують злагоду в малих соціальних групах та суспільстві в цілому.

Література:

1. Рудакевич О. М. Руїнація та шляхи відродження політичної культури українського народу // Політологічний вісник. Науково-аналітичний збірник. Вип. II. – К. – 1994. – С. 116.
2. Головатий Н. Ф. Социология молодежи. – К.: МАУП, 1999. – 224с.
3. Башкирова Е. И. Трансформация ценностей российского общества // Политические исследования. – 2000. – № 6. – С. 51.
4. Павловский В. В. Социология молодежи и ювенология // Социологические исследования. – 1999. – № 5. – С. 50.
5. Яновский Р. Г. Духовно-нравственная безопасность России // Социологические исследования. – 1995. – № 1. – С. 40.
6. Яковенко А. Вплив суспільних чинників на студентську молодь // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – № 1 – С. 84.

Левчук І. І., ОНЮА

ПОРЯДОК ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА КАТЕГОРІЯ

Стаття посвящена аналізу поняття соціального порядку и его составляющих. Проанализировано соотношение категорий порядка и свободы. Порядок понимается как некоторое единство, сведение множественного к единому.

The article is devoted to the analysis of concept of social order and its components. Correlation of categories of order and freedom is analysed. An order is understanding as some unity, taking plural to single.

Сучасність тлумачить “порядок” радше як поняття соціально-політичного аспекту буття людини. Свідомість зразу ж буде ланцюг: порядок – правопорядок – закон – держава тощо.

Але, коли виникають питання: чому в державі немає порядку? чому закон не спрацьовує? чому десь порядок забезпечено, а у нас все “ніяк”? – то, безумовно, виникає необхідність перш за все зрозуміти – що ж таке саме той порядок, у чому полягає його сутність, характерні ознаки, так би мовити, “метафізика” порядку.

При розгляді цього питання мимоволі задаєшся питанням, а чи існує порядок взагалі? Очевидно що так. Все історичне життя було організоване навколо циклів дня і ночі, і пори року. Всі суспільства структуруються навколо циклів народження, росту і смерті як особливо важливих життєвих стадій. Ми не знаємо суспільств, в яких однаково поводитися б з дорослими людьми і з дітьми. Базовий порядок заснований на вікових групах. Порядок вікових груп може бути простим або складним, однозначним або неоднозначним. У менш розвинених суспільствах є, принаймні, дві чітко розрізнені вікові групи – дітей і дорослих. У більш розвинених суспільствах існують численні (до семи) неоднозначно визначені вікові групи. Це немовлята, діти, підлітки, юнаки, молоді дорослі люди, люди середнього віку, старі. Всі суспільства мають певні способи одружень, догляду за немовлятами та дітьми, їх соціалізації, тобто запропоновані шляхи відтворювати себе. У сучасному світі ми живемо по годинах та календарях. Магазины відкриваються і закриваються у визначений час. Фабрики починають і закінчують робочий день в певний час. Навчальний рік починається і закінчується в однаковий час кожен рік. Так як вочевидь порядок існує, є сенс продовжити наше дослідження.

При розгляді даного питання І. І. Севрук пропонує звернутися до європейської філософської традиції і нагадати роздуми про “порядок” з давніх часів [10, 294].

Релігія була історично першою спробою пояснити існуючий природний порядок. Філософія та наука були інтелектуальними спробами знайти, пояснити і аналізувати порядок, який ми завжди бачимо навколо нас. Початковою метою філософії було допомогти пристосуватися до природного порядку. Що є благо? Що істинне? Що прекрасне? Як нам слід жити? Наука, з іншого боку, мала своєю первинною метою контроль над природним порядком. Як нам слід маніпулювати чи використовувати природний порядок, щоб отримати те, що ми хочемо? Наука і технологія

сходяться в одному результаті – об'єктивації природного порядку. Годинник об'єктивував денний цикл, календар втілював щорічний цикл. Об'єктивно весна починається з дати рівнодення, літо з найкоротшої ночі року, осінь з чергового рівнодення, і зима з самого короткого дня року [11, 62]. Отже, в основі порядку загалом лежать об'єктивні закони природи, які функціонують незалежно від волі й бажання людей.

Отже, первинний “порядок” виступає як категорія космологічна і щодо порядку соціального, то він інтерпретується лише у зв'язку і через розуміння закономірностей космічного “порядку”.

Вже антична міфологія висуває ідею щодо сенсу “порядку”. Його сенс – логіка розвитку світу: світ рухається від хаосу до космосу (грецьк. *kosmos* – устрій, упорядкованість, порядок) і характерними ознаками цього процесу виступають гармонія (Піфагор і його школа) та міра (Геракліт).

Космос є філософською категорією, за якою світ є впорядкованою й структурно організованою цілісністю. Основними характеристиками Космосу є: оформленість як конфігуративна визначеність; диференційованість, тобто конституційованість складових частин; структурність як ієрархічна впорядкованість елементів; наявність іманентного еволюційного потенціалу, що реалізується, як правило, у динаміку циклічно-пульсаційного характеру; закономірність або підпорядкованість внутрішній мірі як організаційному й динамічному принципу; естетична досконалість Космосу; пізнаванність, що розуміється як раціональна експлікація іманентної “міри” (порядку, принципу) Космосу; передбачуваність, що допускає моделювання можливих майбутніх станів Космосу на основі досягнення закономірностей його розвитку [3, 512].

Так, в період античності космос сприймався провідником і посередником божественної волі, божественного розуму, “розумного світоустрою”, уособленням закону й порядку, єдності, вічності й мудрості, сталості й досконалості, а також долі й необхідності [2].

Але з часом у надрах античної філософії поступово відбувається трансформація “порядку – космосу” у “порядок – Логос”. Логос (у значенні “слово”, “смісл”, “судження”, “задум”, “порядок”, “гармонія”, “закон”) – спочатку як світовий розум, закономірність всесвіту (Геракліт, стоїки), а потім вже як Логос – особистість –

слово – Бог (стоїки, неоплатоніки, Філон, гностики) – тлумачиться знову ж таки як те, що стоїть над світом людей, дано світові людей як даність, закон, який треба зрозуміти, прийняти та побудувати соціальний світ – порядок у відповідності до цього космічного (або божественного) порядку.

Космос циклічний, впорядкований і унормований. Тому саме цей термінологічний ряд включає поняття права, норми, порядку. Важливою особливістю давньогрецької (а згодом – європейської загалом) філософської думки є безпосередня нерозривна зв'язка такої якості космосу як порядок з розумом, раціональністю. Дія ірраціональних сил в Космосі ніби виключається і виводиться за його межі. Ланцюжок вузлових зв'язків, виражений у вихідних поняттях західноєвропейської культурної традиції, визначено чітко: Світ – Космос – Логос – Розум – Міра – Право – Порядок [4, 16].

Християнська традиція висуває ідею протистояння двох світів – “двох градів” (А. Блаженний), в кожному з яких діють свої закони, але ця ж традиція закріплює ідею божественного статусу порядку.

Лише Новий час остаточно переводить роздуми про “порядок” переважно в сферу соціально-політичного життя, розмірковуючи про державу – закон – громадянина.

Отже, які стрижневі риси “порядку – космосу” виявляються кризь всі дослідження? Це його гармонійність, упорядкованість, ієрархічність.

Екстраполюючи ці стрижневі риси на соціальне буття, отримуємо вимоги гармонійності та упорядкованості суспільства влади (і тут маємо достатньо соціальних побудов від ідеальної держави Платона до теорій інформаційного суспільства), ієрархічності – ось тут виникає питання – якої? чого?

На думку І. І. Севрука, сутність ієрархічності стосовно суспільства полягає не в вимогах розподілу суспільства на певні соціальні щаблини. Ієрархічність в соціумі – то є розуміння того, що кожному рівневі соціального розвитку відповідають свої “правила гри” – свої норми встановлення порядку. Тому умовно таких рівнів пропонується виділити три:

– перший рівень – то є рівень “раба”, коли порядок в суспільстві встановлюється і підтримується завдяки репресивним методам, завдяки страху (це і первісні культури з їх системою табування, і закони рабовласницького та середньовічного суспільства);

– другий – рівень “наймита” – порядок в суспільстві тримається на користі, на домовленості, що визнається взаємовигідною і державою, і громадянином (яскравим маніфестом цього рівня є теорія “суспільного договору” Т. Гобса);

– третій – рівень “вільного” – той рівень суспільного розвитку, до якого людство ще має прийти [10, 295].

Порядок підтримується завдяки вільному вибору законності, блага (прикладом такого майбутнього можуть слугувати ідеї “соборності” та “боголюдства” Соловйова).

Отже, розмірковуючи про механізми здійснення соціального порядку, по-перше, варто пам’ятати про ці рівні та добре усвідомлювати, на якій щаблі розвитку знаходиться дане суспільство. Щодо ситуації в сучасній Україні, то, враховуючи її вікову залежність та кріпацтво (але й козаччину), можна вважати її як стан переходу від суспільства першого рівня до другого.

Необхідно також визначити якими ж способами забезпечується соціальний порядок. Для цього повернемось в екскурс історії.

На ранніх її щаблях соціальний порядок підтримувався певними звичаями, обрядами, нормами, традиціями. З появою держав все це лягає в основу звичаєвого права. Такі риси звичаєвого права, як його довговічність, зрозумілість, доступність приводили до того, що в багатьох випадках позитивне право не могло бути дотримано без стикування з нормами звичаєвого права. Тому значна частина суспільних відносин при рабовласницькому та феодальному ладі регулювалася нормами звичаєвого права. Звичай, який володів здатністю “вгадування наперед встановленого законом права” [6, 127] оформлювався в державний закон. “Державний звичай – це вже реалізована можливість: звичай, який отримав державну санкцію. При збереженому змісті ... він отримує якісно інший статус, джерелом його імперативності стає авторитет держави” [9, 145-146]. Але не завжди офіційне визнання звичаю супроводжувалося такою санкцією державної влади. Це могло бути просто мовчазною згодою влади з місцевими звичаями.

З виникненням держави поряд зі звичаєвим правом виникає позитивне право. Уже в античній юриспруденції право пов’язується з моральністю. Цельс характеризує право пов’язує зі справедливістю і добром. Трохи пізніше Ульпіан писав: “Справедливість є незмінна і постійна воля надавати кожному його право. Приписи права наступні: жити чесно, не чинити шкоди іншому, кожному віддавати те, що йому належить” [7, 433].

Визначена античними юристами спрямованість права стала традицією в усі наступні епохи. Право повинно бути пов'язане з ціннісною орієнтацією на справедливість, добро, порядок, на досягнення суспільних ідеалів. Тільки в умовах порядку можна бути порядним (чесним, нездатним до низьких, аморальних, анти-суспільних вчинків) [8, 565] і мати можливість відповідати за свої вчинки. Коли немає порядку, є спокуса не бути порядним. У класовому суспільстві, де є класи з протилежними інтересами, не може бути порядку, що однаково влаштував би всіх. У такому суспільстві певний порядок встановлюється володарюючим класом, вигідний йому. Але з часом вразливою виявляється і відповідна ідеологія. У середньовічній Європі відомі кілька десятків єретичних рухів, які поряд з невдоволенням існуючим феодальним порядком висловлювали свою незгоду з тими чи іншими релігійними положеннями і порядками, заведеними католицькою церквою. Якщо закон виражає інтереси лише частини населення, він порушує уявлення про справедливість і виходить, замість занесення порядку в суспільне життя, на ділі порушує його.

Вище наведеним підтверджується існування зв'язку між моральними та правовими аспектами. І право, і порядок у суспільстві повинні бути справедливими. Тоді й у людей, що живуть в ньому, будуть підстави бути моральними. Так, норма "не вкради" буде виконуватися скоріше, коли в суспільстві у більшості не буде безвихідної потреби і негативного прикладу з боку "сильних світу цього". "У фальшивих обставинах люди мимоволі зраджують собі, стають розбещеними, у їх думках та почуттях з'являється фальш. Правда здається божевіллям там, де панує брехня. Щоб не підпасти під владу загальних ілюзій, які утвердилися як розсудливість і норма, буває необхідним особливе бачення і моральне чуття" [13, 161].

Отже, соціальний порядок забезпечується взаємодією трьох складових. Це:

1. Порядок як закон, що державою, законодавчими органами опускається вниз.
2. Порядок як правопорядок, що забезпечується діяльністю владних та виконавчих структур.
3. Порядок як моральний закон – те, що залежить від конкретної особистості, її чеснот [10, 296].

Якщо перша і друга складові залежать від компетентності (або некомпетентності), корисливості (або безкорисливості),

корумпованості (або некорумпованості) законотворчих та владних структур плюс об'єктивна необхідність прийняти "правила гри" суспільства свого рівня, тобто те, на що окрема (проста) людина вплинути не може, то виявляється, що єдина складова, якість якої дійсно залежить від зусиль окремої людини, – то є третя складова: сфера внутрішнього, духовного світу людини, її настанов та цінностей, її внутрішнього "космосу" – порядку.

Ще за старогрецькою традицією, що є підґрунтям західноєвропейської свідомості, право раціональне за своєю генетичною основою. Оскільки людина – "малий космос", їй притаманні ті ж начала і якості, вона віддзеркалює риси космічного цілого. Ця вихідна аналогія є базисом розробки природно-правових вчень у західноєвропейській культурній традиції.

Отже, ядром духовного світу особистості є світогляд як організуюча, інтегруюча та впорядковуюча сила.

Світогляд – це серцевина духовного світу людини, спосіб його внутрішньої організації. Він функціонує у внутрішньому бутті особистості та в реальній життєдіяльності людей як спосіб духовно-практичного освоєння світу і форма самосвідомості суб'єкта. Це феномен, який робить людську свідомість власне людською, становить основну мету людського існування. Він являє собою цілісне усвідомлене переживання співвідношення "людина-світ" і виступає універсальним регулятором духовної і практичної діяльності людини [1, 5].

У дослідженнях співвідношення між світоглядом і свідомістю було виявлено їх нерозривну єдність: світогляд є невід'ємним атрибутом свідомості, оскільки хоч "свідомість, як і мислення, здається відмінною від світогляду, однак якщо брати її не в окремих актах, а в системоутворюючих елементах, у принципах діяльності, то стрижнем її постає світогляд. Останній у кінцевому рахунку задає свідомості горизонт та спосіб бачення світу і самої себе у цьому світі [14, 17]. Отже, світоглядна свідомість є основою свідомості загалом, яка за своєю сутністю є влаштованою та впорядкованою.

В чому полягає важливість внутрішнього світу людини? Справа в тому, що саме у внутрішньому світі людини живуть життєдайні імпульси людяності, гуманності, справедливості, а свою чергу саме особи залежить, яким буде соціальний порядок.

Недарма розвинуті країни світу здійснюють нині перехід до нового типу суспільних зв'язків, де на перше місце у соці-

альних пріоритетах виходить особистість, розвиток її потенції. Гармонізованість внутрішнього світу особи – передумова ефективності, плідності для суспільства процесу взаємодії політики, релігії і права як основи соціального порядку [5, 17].

При цьому потрібно пам'ятати про нерозривний взаємозв'язок суспільства і людини. Він проявляється в тому, що людина, в міру освоєння зовнішнього по відношенню до неї порядку, бажає визначитися в обох цих світах, сформувати своє ставлення до них. Вона хоче знати, що являє собою вона сама і зовнішній світ як такий, і якими мають бути стосунки між нею і світом. В якій мірі світ і її власне існування володіє порядком. Ось тут і прослідковується взаємозв'язок людини, її внутрішнього порядку та зовнішнього, їх взаємодія.

Як частина фізичного світу, людина представляє собою істоту динамічну. Для того, щоб її діяльність здійснювалася успішно і мала якийсь сенс, вона повинна вчитися у зовнішнього світу, нарошувати його розуміння, вона повинна розвиватися. Культура, що виникає в результаті людської діяльності, повинна перебувати в гармонії з навколишнім природним світом. А для цього ця діяльність повинна носити характер чогось послідовного і закономірного. Тобто, вона повинна підкорятися певному порядку.

Але в якій мірі порядок притаманний самому світу? Порядок і свобода, взяті як універсальні характеристики природного буття, можуть розглядатися як закономірність протікання природних процесів і відсутність такої (закономірності). Багато природних процесів досить виразно несуть явний закономірний характер, і завжди вважалося, що це є відмінною рисою самої природи. Однак, сучасна наука схильна розглядати закономірність як виключний випадок на тлі більш широко поширених випадкових або стохастичних процесів. Переважає думка, що в природі, з точки зору її глибинних підстав, закономірність – це рідкісне явище, ніж її відсутність. Якщо домінуючу природі випадковість вважати аналогом того, що люди позначають поняттям “свобода”, то, можливо, саме свободу слід вважати найважливішим атрибутом самої природи?

У давнину була широко поширена та точка зору, що треба жити згідно з природою. Коли це відбувається, – це вважається нормою, чимось природним і необхідним. Жити згідно з природою – це вища гідність мудреця. Дане судження вважалося справедливим у випадку, коли природу розглядали як космос,

гармонію, як певний порядок. Однак, ще в давнину існувало стійке переконання, що в природі присутня не тільки порядок, але і хаос. У такому випадку, вказане судження стає двозначним. Адже і ті, хто буде прагнути до гармонії і порядку, і ті, чие життя відрізняється вибухами хаосу, – всі живуть “відповідно до природи”. І в такому випадку, відповісти на запитання про те, кого з них – перших або останніх – можна було б назвати вільними, стає досить важко [12, 315].

Якщо погодитися з тією думкою, що закономірності в природі є досить рідкісним явищем, а випадковість, хаосогенний перебіг подій має більш широке поширення, то напрошується висновок, чи не буде слідування саме такого роду тенденції позицією відповідності природі. І сенс існування людини буде як раз полягати в постійному й повсюдному порушенні гаданого нею зовнішнього порядку.

Таким чином, начебто б можна прийти до висновку, що ні в природі, ні в діяльності людини немає закономірностей, немає сталого повторюється порядку. Але немає там і повної свободи. Бо, коли свобода не абсолютна, а обмежена масою умовностей, то вона суперечить своїм визначенням. Залишається хаос, непередбачуваність випадковостей, які безглуздо керують світом і кидають людину на своїх хвилях. Питання про те, як у такому разі людині знайти опору, і в чому буде полягати сенс його існування набуває в цих умовах особливої гостроти.

Можна розглядати людину як річ у світі інших речей як щось чисто природне, як істоту, яка цілком підпорядковується природній залежності та природному порядку. Але людина створила і те, що називається “другою природою” або суспільством, вона створює культуру і багато в чому визначається нею. І хоча вона залежить як від “першої”, так і від “другої природи”, саме виникнення культури, що не існувала в світі до появи людини, говорить про те, що крім природних начал в ній є також і дещо надприродне, мета-фізичне. І це метафізичне начало дозволяє створювати те, що без людини ніколи не виникло б. Це начало було названо духовністю чи людським духом, що творить, спираючись на власну свободу.

Чисто емпіричний погляд на світ показує, що в більшості своїх проявів він далекий і ворожий людині як мислячій, розумній істоті, він постійно здійснює посягання на її життя і свободу. Однак, слід мати на увазі, що світ володіє тим, що називається різними пла-

нами буття. Його ворожість живим істотам обумовлена нижчими, матеріальними формами його прояву. Що стосується вищих планів буття, то, можливо, що вони не чужі людині, а як раз навпаки, виступають тим середовищем, де виникає, живе і розвивається її дух і її свобода. У такій своїй якості це не ворожа сфера, а жадана мрія, до якої необхідно прагнути кожному, хто шукає вищих форм духовного розвитку, хто шукає волі.

В світі відбуваються постійні, об'єктивні зміни. Звичний певному часу або для певній асоціації людей порядок речей змінюється, стає іншим. Деякі індивіди або групи індивідів погоджуються з цим, інші висловлюють своє невдоволення, але з цим доводиться рахуватися як з об'єктивною даністю.

Не змирившись з існуючим зовнішнім станом речей, де домінує безладдя, можна спробувати створити штучне середовище, де буде присутній раз і назавжди заведений порядок, де зміни будуть мінімальні. Skorиставшись цим штучно створеним, мало схожим на реальність середовищем, можна якийсь час жити себе ілюзіями, що, нібито, існуючий порядок є ідеальний порядок. Він забезпечує вищий спокій і вищу свободу. Однак, тут знову порушується міра. Взявши за основу стратегію встановлення якогось остаточного, вищого або найбільш правильного порядку, ми ризикуємо не придбати, а назавжди втратити нашу свободу. Коли порядок перетворитися на стагнацію, повна відсутність змін, то справжня свобода буде втрачена, перетворившись у свою протилежність.

Людина має ту особливість, що вона знає, що існує порядок, існує закон, закономірний хід подій. Однак, вона знає також і те, що існує свобода, і вона постійно піддається спокусі кинутися в цю свободу, відректися в ім'я неї від закону, навіть, якщо це загрожує їй серйозними наслідками, а то й загибеллю. Можливо, що в цьому міститься якийсь мудрий механізм природи, який змушує відриватися від відомого і звичного і кидатися в море невідомості, звертатися до чогось зовсім нового.

Порядок – певна єдність, це зведення множинного до єдиного. Свобода – це, певною мірою, рух від єдиного до множинного, це певна відкритість різноманіття. Розмаїття можливостей, як вважає сама людина, відкриваються перед нею в тій чи іншій ситуації. Людському розуму дано бачити за різноманіттям єдність, зводити це різноманіття до єдності, зводити множинне до єдиного. Свобода може виглядати як певне невпорядковане різноманіття. І тоді

вона тяжіє до хаосу. Але можна уявити собі її як таку, що виступає у вигляді упорядкованого різноманіття, у вигляді різноманіття, що приведене до певної єдності. Але, різноманіття, приведене до єдності, – це є порядок. Отже, якщо свобода як неупорядковане різноманіття стає хаосом, то як впорядковане різноманіття вона збігається з порядком. Якщо вважати світ не єдністю як нерозчленованістю, а дискретно-безперервним цілим, то в такій своїй якості він постане як своєрідна трансцендентальна єдність порядку і свободи.

Література:

1. Гітун Н. Світопереживання як онтологічна основа світогляду людини // Науковий вісник ВДУ. Філософські науки. – 1999. – № 11. – С. 5-9.
2. Горбатюк Т. В. Космоцентризм: світоглядне значення // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури, – 2006. – № 57. // Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_57/Horbatyuk.htm
3. Грицанов А. Л. Новейший философский словарь. – Минск: Книжный Дом – 2003. – 1280 с.
4. Крисюк Ю. П. Соціальний та правовий порядок як необхідна умова стабільності суспільства: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. – Київ, 2008. – 214 с.
5. Крисюк Ю. П. Світоглядний смисл соціального порядку // Право України. – 2004. – № 1. – С. 17-21.
6. Маркс К., Энгельс Ф. Дебаты по поводу закона о краже леса. – Соч. – Т. 1. – 698 с.
7. Нерсесянц В. С. Философия права: Учебник для вузов. – М.: НОРМА-ИНФРА, 1999., – 652 с.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов, под ред. Шведовой Н. Ю. – 23-е изд., испр. – М.: Русский язык, 1990. – 917 с.
9. Плахов В. Д. Традиции и общество: опыт философско-социологического исследования. – М.: Мысль, 1982. – 220 с.
10. Севрук І. І. До питання про «порядок» та його сенси. Цит. по: О. М. Кривуля. Практична філософія та правовий порядок: Збірка наукових статей. – Харків, Центр Освітніх Ініціатив, 2000. – 331 с. (294-296).
11. Слоун Пол М. Основы общественного порядка. Цит. по: О. М. Кривуля. Практична філософія та правовий порядок: Збірка наукових статей. – Харків, Центр Освітніх Ініціатив, 2000. – 331 с. (61-70).

12. Шаповал В. Н. Свобода и порядок как трансцендентальные корреляты отношения «человек-мир». Цит. по: О. М. Кривуля. Практична філософія та правовий порядок: Збірка наукових статей. – Харків, Центр Освітніх Ініціатив, 2000. – 331 с. (313-320).
13. Шердаков В. Н. Иллюзия добра: Моральные ценности и религиозная вера. – М.: Изд-во политической литературы, 1982. – 287с.
14. Шинкарук В. И. Сущность мировоззрения. Научное мировоззрение как его высший исторический тип // Научное мировоззрение и социалистическая культура. – К., 1988. – С. 13-57.

Карагіоз Р. С., ПДПУ ім. К. Д. Ушинського

ПОЛІТИЧНА ЗГОДА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: РОЛЬ, ТИПОЛОГІЯ ТА РІВНІ

В статье рассматривается политическое согласие и его роль в обществе, как обязательное условие становления демократии. Анализируются различные типы политического согласия, а также дается характеристика его основных уровней.

In article is considered political consent and his (its) role in society, as obligatory condition of the shaping of democratic valuables. They Are Analysed different types of the political consent, as well as is given feature his (its) main level.

Проблема політичної згоди, загальнонаціонального консенсусу завжди була складною для України завдяки її просторовому, геополітичному положенню, завдяки її етнічному, культурному, регіональному й іншому різноманіттю. На сучасному етапі головні політичні сили країни шукають компроміс, здатний привести наше суспільство до згоди.

Демократія припускає широку й добровільну участь всіх громадян у формуванні громадської згоди й потребує для цього у відповідних процедурах та політичній комунікації. Це забезпечує збереження політичної стабільності й вирішення виникаючих конфліктів мирним, ненасильницьким шляхом. Тому тема даної статті є дуже актуальною. В даній статті буде проаналізований політологічний аспект проблеми згоди, тобто його інституціональні та процедурні фактори.

Поняття “консенсус” вживається в науковій літературі переважно у двох змістах: в перших, як спосіб прийняття різних політичних рішень, при якому чітко виражена політична воля